

מאמר ט"ז

"מי יתן לי אבר כיונה"

אוצר החכמה
אה"ח 1234567

תהלים (נה, ז)

א

באגרת הקודש אשר כתב רבינו זי"ע בדבר "מועצה דתית" —, על מקרא קודש זה נשען, ועל ידי זה מבטא גודל צער ורגשות לבו הטהור (כי סיים מכתבו) "מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה להציל את העיר מידי מהרסים ומחריבים" וכו' א). קורא נעים!

את ד"ק של רבינו אני מציג בראש המאמר בכדי שתדע שכותרת המאמר נובע מאגה"ק זו. אבל מהרקע של תוכן המכתב, ובמה דברים אמורים במכתב ומכל המסתעף, נדבר בהמשך הדברים.

בראשית נשוב אל המקום אשר עמדנו בו בתחילה (במאמר ט"ו, החל מאות ה) כאשר סיפרנו מהאסיפה שהתקיימה בבית הגאון החסיד מוהר"י לנדא זצ"ל המרא דאתרא. וראשון התנאים אשר הצגנו הי' ללחום נגד הקמת מועצה דתית בעיר הזאת.

וכתבנו (שם) שבשעה שקבלנו ברכת פרידה מרבינו (בשנת תשט"ו) שאלנו, היאך עלינו להתנהג אם למרות ההבטחות בכ"ז יקום המועצה. והשיב רבינו — "תודיעו אותי ומיד אתן תשובה".

כאמור כל זה הי' בשנת תשט"ו. מאז ועד עתה עברו חלפו יותר מארבעים שנה, ובעיות "המועצה" כמעט ולא ירד מסדר יומו של עיר הזאת. במשך השנים היו עליות וירידות. היו גם שנים שקטים ושלוים. אבל התחלפו מפעם לפעם לבעייתיים. כולי האי ואולי הי' ראוי לספר הכל בפרוטרוט אבל מכיון שרבים הם אי אפשר לפורטם.

ב

כאמור (במאמר ט"ו) שבסיפור המאורעות אנו עומדים כעת בשנת תשט"ו. והנה הבחירות לעירי' שהתקיימו אז עברו בהצלחת רשימה החרדית. ולאט לאט התחילו ההבטחות להתמלא ככתוב לעיל (במאמר ט"ו).

הקמת המועצה עדיין לא עמד על הפרק, ואפילו אחר כך כשכבר הי' קרוב שיעלה על סדר היום, החרדים שנבחרו הצליחו בכל פעם להשתמט. פעם באמתלא זו ופעם באיזה אופן שהוא וכו'. וכה עברו שנים הראשונים (כמעט) על מי מנוחות. מובן שהרצון של הנבחרים לעירי' ללחום, הי' בכדי למלאות מה שהבטיחו באסיפה היסטורית שהתקיימה בבית המרא דאתרא זצ"ל.

אולם בשנת תשכ"ד הי' מתחילה נראה שהתהפך הגלגל. כי אגודת ישראל בעיה"ק ירושלים ת"ו הכניס נציגיו למועצה דתית, ומצעד זה נתפקח "המזרחי" שמשדד "הדתות" עמד ברשותו ותחת השפעתו, והתחיל ללחוץ שגם בבני ברק יקום המועצה. הדרישה של משרד הדתות בא בצורה פתאומית וגרם לבהלה. הגאון החסיד המרא דאתרא הזמין אסיפה מצומצמת, ויהי כי אז נדברו יראי ה' לחשוב מחשבות היאך ובאיזה אופן יתקיים דברי החכם מכל אדם, — "כי בתחבולות תעשה מלחמה" (ב).

מתוך המשא ומתן נתברר שמה שיש לנהל מלחמה, לא רק נגד משרד הדתות, אלא גם בתוככי מחנה החרדי. כלומר כי יש חשש גדול "שהאגודה" בבני ברק יתנהג כהאגודה הירושלמית, כי מה לי הכא ומה לי התם. — ואם יקרה כזאת אז הכל אבוד (ח"ו) כמובן.

בכדי למנוע צעד כזה סידרנו שכ"ק הגאווה"צ האדמו"ר מגור זצ"ל (הבית ישראל) יקבל משלחת של חסידי סאטמאר. בראש המשלחת עמד מחו' הגאווה"צ אב"ד ור"מ דקהלתינו זצ"ל והגאווה"צ אב"ד ור"מ דעיה"ק ירושלים ת"ו (אז בתור ראש ישיבת סאטמאר זצ"ל. הר' ליפא שווארץ נ"י (בתור מנהל מוסדות ירושלים) ואני הקטן. — גם חתני הרה"ג ר' אלי' שליט"א אב"ד דקהלתינו נלווה (יבלח"ט) לאביו הגאון זצ"ל (א).

ג

כ"ק האדמו"ר מגור זצ"ל קבל את המשלחת בהערצה וביותרת הכבוד כנאה וכיאות לרבנים הגאונים העומדים בראש המשלחת. אחרי הכיבוד שהוגש, ואחרי שיחתן (בקיצור) של תלמידי חכמים שצריכים לימוד, מחו' הגאווה"צ זצ"ל פתח פיהו בחכמה לתאר את המצב וכ"ק האדמו"ר מגור הקשיב בהתעניינות רבה. ופתאום פנה אלי ואומר — "תגיד בקיצור כמה הדברים אמורים".

עניתי ואמרתי

כי החל משנת תשט"ו נמשך המערכה נגד הקמת מועצה, כי זה הי' תנאי קודם למעשה של השתתפותינו בבחירות לעירי'. ורבינו הק' (מ' סאטמאר) אמר לפני עזיבתו את ארצינו הקדושה, שאם יוחלט על הקמת מועצה שנודיע אותו מיד.

(ב) משלי (כד, ו).

(ג) בעת ההוא לא הי' עדיין חתני.

זכור ימות עולם

קנה

הרבי מגור לא נותן לי לגמור כי מפסיק באמצע ושואל — "ומדוע אתם באתם אלי"? עניתי

משום שרבני העיר יראים שהיות והאגודה בירושלים הכניס חבריו למועצה, על כן חוששים שכן יתנהגו גם בבני ברק, ואז נכשל המערכה. על כן באנו בשם רבני העיר לבקש, שהרבי (מגור) יצוה על חברי האגודה בבני ברק, שאם בסופו של דבר יקום המועצה, שחברי האגודה לא יקבלו ההתמנות.

והסיבה שאנחנו (ר"ל סאטמאר) באים, הוא משום דאנן שליחותייהו של רביה"ק עבדינן, כלומר כי באותו שעה כאשר לא אסר (בבני ברק) את ההשתתפות בבחירות, אמר בתוקף שנעמוד על המשמר שכל ההבטחות יקוימו בשלימות (כמסופר במאמר ט"ו).

כ"ק הרבי מגור זצ"ל הקשיב, ואח"כ אמר (בקיצור) וכדרכו בקודש (כידוע) וז"ל: — "אין ירושלים האט מען אינס נישט געפרעגט".

אחר זה פתח בסוד שי"ח שרפי קודש עם הרבנים הגאונים, ופטר את המשלחת לשלוי. ואמנם אשכולות אסיפה זו הבשילו ענבים, כי באותו שעה הי' ראש השוכי"ם של בני ברק ה"ה החסיד ר' יודל פערסטער ז"ל בהיכלו כבוד, והרבי מגור זצ"ל ציוה עליו להגיד לחברי האגודה שחס להכנס למועצה, ולא יעשו שום דבר נגד רצון רבני העיר. למחרת בא ר' יודל בשליחות רבו אל הגאון החסיד המרא דאתרא זצ"ל.

ד

הנה ד"ק של הרבי מגור עשה רושם כי פקודתו שמרה רוח חסידיו, ובזה לכאורה סר אותו חשש, שאולי יצטרפו מחברי האגודה להמועצה. כי הרי בפקודת הרבי נסגר בפניהם הכניסה.

אבל לעומת זה נשאר לחץ משרד הדתות הר קשה כברזל. התקיימו אסיפות בבית הגאון החסיד המרא דאתרא זצ"ל לתכנן ולמצוא דרך היאך ובאיזה אופן לבטל ולהדוף רצון משרד הדתות.

באחד האסיפות עלה הצעה אולי כדאי לנסות תחילה לאחוז בדרך ההשתדלות. באותו שעה נזכרתי שחלק גדול ממגרשי השכון (קרית יואל) רכשנו דרך יו"ר המזרחי (שר הפנים באותו שעה), כי הוא הי' האפוטרופוס של אותו מגרש, והוא חתם על חוזה-המכירה בתור "המוכר". ובשעת חתימת ההסכם הביע שביעת רצונו שהמגרש עולה בגורלו של "סאטמאר", ודיבר מרכיניו הק' בהערצה גדולה ג-א).

על כן חשבתי שעל סמך דיבורו (הנ"ל) כשאבוא אליו להציע דעת קדשו של רבינו (בענין המועצה), אולי יהי' זה הזדמנות להשפיע עליו. אחרי שהתקשרתי עם משרדו קיבל אותי מיד, אבל תוחלתי נכזבה, כי הסביר שלא יתכן מצב כזה, שבכל ערי וישובי המדינה קיים מועצה דתית, ובני ברק יהי' יוצא מן הכלל.

ג-א) אודות קניית המגרש ראה להלן (מאמר מ"ב, אות י"ט).

אני טוען נגדו ואומר, שמתכונת העיר בני ברק הוא שונה לחלוטין מכל ערי המדינה, כי הוא יחיד במינו מכל הבחינות. ואל יחשוב שההתנגדות הוא רק פרי עמלו של רבני העיר, אלא רובו של האוכלוסי' עומדים ללחום נגד הקמתה, והרבנים הם הנה העומדים ויעמדו בראש המערכה.

השיחה נמשך שעה ארוכה ואין כל טעם להעלות זכרוננו של כל הנימוקים שלנו יחד עם מה שהשיב עליהם, רק דבר אחד נעלה בכל זאת, ואשר יאמר עליו כי הוא זה.

כי אם יופעל חוק המדינה להקים מוסד זה, אשר פירושו, שהמועצה ישלוט על כל צורכי הדת, אז במקרה זה על משרד הדתות לדעת!

כי נמצא בבני ברק צבור גדול שאיתן בדעתו להפרד ולייסד קהלה נפרדת, והקהלה אשר יוקם בראשות רבני העיר הוא יכלכל כל צורכי הדת, והשפעת המועצה הדתית יתרוקן מתוכנו, כי צבור הבני ברקי יחרימו.

הארכת להסביר את כוחו העצום של קהלה חרדית שעתיד לקום, וסיימתי שאין במציאות חוק כזה שבכוחו יכריח רוב תושבי העיר נגד דעתו.

אבל נשאר לעמוד על דעתו, וכלל וכלל לא התפעל מזה רק משיב, שהקמת קהלה נפרדת הוא רק פרי הדמיון ("פאנטאזיע" בלשונו) ואף פעם לא יהי', כי הרי אין בידכם (כלומר בדינו) אמצעים (כסף) לכלכל כל צורכי הדת (לשלם משכורת, החזקת אוצר החכמה).

עניתי,

שאני יכול להוכיח מפנקסי המוסדות שלנו (קרי "סאטמאר") שתקציב החודשי שלנו הוא יותר גדול מהמשכורת מה שהעירי' משלמת.

מה שהשיב על זה אינני מעלה לזכרון בספר, כי למרות כל הנימוקים אשר העליתי נשאר על עמדו, כי סוף כל סוף הי' כבול בחבלי המזרחי.

אחר זה שמעתי שעוד בקרו אצלו שתדלנים מחוגים אחרים, כי כולם חשבו כמוני, שבהיות מוכר לאיש ישר יאזור כוח להתגבר על מטרת (אינטערעס) המפלגה (קרי מזרחי), וכולם בגפם באו ובגפם יצאו כמוני. ואת כל השתדלנים פיטר באומרו, "סאטמאר" קדמוך ואמרתי להם כזה וכזה וכו'.

בעוזבי את משרדו באכזבה לא קטנה נזכרתי מה שאמר רבינו הק' זי"ע בשנת תשי"ב בהיותו שוכן כבוד בעיר אנטווערפן, כאשר סיפרתי לרבינו מה ששמעתי בהיותי בארץ ישראל, היאך שמחזיקים איש הזה לנכבד, ואעפ"י שהוא איש מפלגתי, בכל זאת יכול ומסוגל להתחשב עם חוגים מתנגדי הציונות.

(ד) כי לפני עלותי לאה"ק תובב"א הייתי פעמיים כאן. בשנת תשי"א ובשנת תשי"ב, ממילא כאשר זכינו לקבל פני קדשו של רבינו ב' אנטווערפן יכולתי לדבר אתו מכל עניני ארץ ישראל,